

Naar een jaarlijkse vermogensbelasting voor vennootschappen ?

Dirk Deschrijver

1. Dat sommige politieke partijen al enkele jaren streven naar de invoering van een zgn. *rijkentaks* betreft niet een zeer goed bewaard geheim⁽¹⁾. Het vermogen van de *allerrijkste Belgen* zou *jaarlijks* dienen belast te worden om een *meer eerlijke secundaire vermogensverdeling* tot stand te brengen, én ook extra overheidsinkomsten te genereren. In de huidige *Zeitgeist* paste kennelijk ook de invoering door de Wet van 28 december 2023 van een *progressief* tarief in de patrimoniumtaks ten aanzien van de (internationale) verenigingen zonder winstoogmerk en private stichtingen⁽²⁾. Voor de wetgever dienen - in een eerder antropomorfe zienswijze - zulke lichamen met de *breedste schouders* ook de *zwaarste lasten* te dragen⁽³⁾. Maar is dan - in die zienswijze - een jaarlijkse vermogensbelasting voor vennootschappen ook niet aangewezen ?

2. Tijdens het interbellum was er in België gelet op de Wet van 27 juni 1921 enkel sprake van een globale vermogensbelasting ten aanzien van verenigingen zonder winstoogmerk en stichtingen van openbaar nut (voor die laatste rechtspersonen maar tot 1930). Vennootschappen werden door de wetgever niet beoogd. In 1942 voerde de Duitse bezetter in

Nederland wel nog een globale vermogensbelasting in ten aanzien van vennootschappen⁽⁴⁾. Het zuivere bedrijfsvermogen werd belast aan een tarief van 0,15 %, met een minimumheffing van fl. 120⁽⁵⁾. Dit kaderde eveneens in een antropomorfe zienswijze van de Duitse bezetter om zoveel mogelijk kleine (joodse) vennootschappen weg te belasten⁽⁶⁾. Na de oorlog vond die heffing in de doctrine echter geen genade⁽⁷⁾. Het heffen van een vermogensbelasting ten aanzien van lichamen, zoals vennootschappen, verenigingen en stichtingen, werd noch rechtvaardig, noch nuttig bevonden. Mede uit een welvaarts oogpunt diende zij te worden verworpen. Zij werd door de wetgever in 1947 dan ook opgeheven.

In België werd tijdens de Tweede Wereldoorlog geen globale vermogensbelasting ten aanzien van natuurlijke personen of rechtspersonen ingevoerd. Wel werd nadien in het kader van het beoogde monetaire herstel door de Wet van 17 oktober 1945⁽⁸⁾ een *belasting op het kapitaal* ingevoerd. Het ging om een zgn. *heffing ineens* aan een tarief van 5 %. Er bestond een vrijstelling ten belope van fr. 40.000. Ten aanzien van natuurlijke personen was deze belasting *analytisch* van aard. Ten aanzien van rechtspersonen, zoals

* Persoonlijke stellingname van de auteur.

1. Zie ook VAN BELLE P., 'Vermogensbelastingen in België : een fabel of de realiteit anno 2024 ?' in GOMMERS S. en LUTS J. (eds.), *Liber Discipulorum Luc De Broe : Chronicles of Tax Law Disciples*, Wolters Kluwer, 2024, 266. Verder nog PEETERS Br., 'Wat als... een algemene periodieke vermogensbelasting zou worden ingevoerd ?' in MORBÉE K. en VAN DUYSSE K. (eds.), *Liber Amicorum Rik Deblauwe*, KnopsPublishing, 2018, 531.
2. Art. 11 e.v. Wet 28 december 2023 houdende diverse fiscale bepalingen (BS 29 december 2023); DESCHRIJVER D., *De patrimoniumtaks : Een dode band-heffing op overschot ?*, Wolters Kluwer, 2024, 1, nrs. 2 e.v.
3. Aldus in de memorie van toelichting : 'Met die progressiviteit wordt verzekerd dat de grotere vermogens de zwaarste lasten dragen' (Wetsontwerp houdende diverse fiscale bepalingen, KAMER, 2023-2024, 19 oktober 2023, nr. 55-3607/001, 21).
4. Zie HOFSTRA H.J., *Inleiding tot het Nederlands belastingrecht*, Kluwer, 1980, 236, vn. 3.
5. Art. 2, lid 1 en 5, lid 2 Besluit 30 april 1942 van de Secretaris-Generaal van het Departement van Financiën, *Stbl.* 1942, nr. S 402; KARMEELK P., *Besluit op de Vennootschapsbelasting 1942 en Besluit op de Vermogensbelasting 1942*, J. Noorduijn en Zoon, 1942, 194.
6. ESSERS P., *Belast verleden. Het Nederlandse belastingrecht onder nationaalsocialistisch regime*, Kluwer, 2012, 168; zie ook STARGARDT A.W., 'The Nazi-Fascist Economy', *AQ*, 1944, 9.
7. HOFSTRA H.J., *Socialistische Belastingpolitiek*, N.V. De Arbeiderspers, 1946, 253.
8. Wet 17 oktober 1945 tot invoering van een belasting op het kapitaal, BS 28 oktober 1945. Zie DE MEY C. en VAN BASTELAER J., *Traité de l'impôt sur le capital*, Bruylant, 1946, 18, nr. 8.

vennootschappen en verenigingen, was zij *globaal* van aard⁽⁹⁾. Het was niet het startschot voor een permanente, jaarlijkse en algemene vermogensbelasting ten aanzien van vennootschappen, zoals deze reeds sinds 1921 bestond voor verenigingen zonder winst-oogmerk.

In 1980 werd er overigens nog op gewezen⁽¹⁰⁾ dat het vermogen van een rechtspersoon niet dezelfde aard heeft als dat van een natuurlijke persoon, daar waar bij die laatste het vermogen een bron is van *alternatieve* toepassingsmogelijkheden. Bij een rechtspersoon is het vermogen uitermate gebonden aan toepassingsplichten. Dit betekent dat het vermogen van de rechtspersoon voor alles de plicht heeft borg te staan voor de leefbaarheid van het bedrijf, voor het behoud van de werkgelegenheid en voor de rechten van de schuldeisers. Deze plichten wegen zo zwaar dat geen enkele andere last dat vermogen nog mag komen bezwaren. Naar de mening van de auteur is het vermogen van een rechtspersoon in die zin fiscaal niet draagkrachtig. Dit lijkt *anno* 2025 niet anders te zijn.

3. Op 7 februari 2018 zag een eerste versie van de taks op de effectenrekeningen (JTER) het licht⁽¹¹⁾. Het ging om een *analytische* vermogensbelasting, zij het enkel ten aanzien van natuurlijke personen welke tijdens de referentieperiode titularis waren van één of meerdere effectenrekeningen in België of in het buitenland. Het ging niet om rechtspersonen. Natuurlijke personen werden aan deze belasting onderworpen voor wat betreft hun aandeel in de gemiddelde waarde van de belastbare financiële instrumenten op die rekeningen, in zoverre die waarde meer bedroeg dan 500.000 euro. Deze belasting werd echter vernietigd door het Grondwettelijk Hof op 17 oktober 2019⁽¹²⁾.

Op 26 februari 2021 trad een nieuwe versie van de JTER in werking⁽¹³⁾. De gemachtigden van de regering verklaarden voor de Raad van State dat de 'vormgeving van de nieuwe taks in tal van opzichten veel strenger [is] dan de vormgeving van de vernietigde taks. De nieuwe taks viseert alle financiële instrumenten aangehouden op effectenrekeningen zonder enig onderscheid en maakt geen onderscheid naargelang

de titularis(sen) van de rekeningen (zowel natuurlijke personen, rechtspersonen als juridische constructies worden geïmagineerd)⁽¹⁴⁾. De belastbare grondslag is de gemiddelde waarde van de belastbare financiële instrumenten tijdens de referentieperiode in zoverre deze waarde meer bedraagt dan 1.000.000 euro⁽¹⁵⁾. Verder verklaarden genoemde gemachtigden : "[E]n taks die rekening zou houden met de draagkracht zou zoals steeds een progressief tarief kennen dat toeneemt met de omvang van het op een effectenrekening aangehouden vermogen, wat hier duidelijk niet het geval is. Enkel het belang van de effectenrekening zelf wordt in aanmerking genomen in het kader van de vaststelling van de belastbare grondslag. Er is geen enkele verwijzing naar, noch intentie tot, een heffing op de waarde van door personen of entiteiten aangehouden gehele (roerend) vermogen. Daartoe staat de taks dan ook volledig los van de aard, hoedanigheid en gegoedheid van de titularis(sen) van de effectenrekening"⁽¹⁶⁾. Van een antropomorfe zienswijze is hier - anders dan in de patrimoniumtaks - inderdaad geen sprake. En bij nader toezien betreft de tweede versie van de JTER ook niet een globale vermogensbelasting, maar vooralsnog wel een *analytische* vermogensbelasting, ook voor rechtspersonen zoals vennootschappen⁽¹⁷⁾. Dit werd door voornoemde gemachtigden eigenlijk ook bevestigd door aan het einde van hun tussenkomst nog te verklaren : "JTER viseert dus geen specifieke rechtspersonen in functie van een compenserend of ontradend doel [zoals de patrimoniumtaks]. Enkel een specifiek aangeduid vermogensbestanddeel, namelijk effectenrekeningen, is onderworpen aan de taks. Alle rechtspersonen zijn in principe onderworpen aan de taks"⁽¹⁸⁾.

4. Om nu terug te komen op de in nummer 1 gestelde vraag. De invoering van een jaarlijkse vermogensbelasting voor vennootschappen lijkt niet aangewezen, daar zoals gezegd hun vermogen uitermate gebonden blijft aan toepassingsplichten. Dat laatste gegeven is echter door de wetgever in 2021 wel uit het oog verloren, in zoverre de huidige JTER ook voor vennootschappen een analytische vermogensbelasting betreft, zij het beperkt tot vermogensbestanddelen aangehouden in het kader van een effectenrekening.

9. Art. 6 e.v. Wet 17 oktober 1945 tot invoering van een belasting op het kapitaal.

10. GEENS K., 'De jaarlijkse vermogensbelasting : wordt antiek opnieuw mode?', *Jura Falc.* 1979-1980, 399.

11. Art. 2 Wet 7 februari 2018 houdende invoering van een taks op de effectenrekeningen, *BS* 9 maart 2018.

12. GwH 17 oktober 2019, 138/2019.

13. Art. 2 e.v. Wet 17 februari 2021 houdende de invoering van een jaarlijkse taks op de effectenrekeningen, *BS* 25 februari 2021.

14. Wetsontwerp houdende de invoering van een jaarlijkse taks op de effectenrekeningen, KAMER, 2020-2021, 5 januari 2021, nr. 55-1708/001, 51.

15. Art. 201/4 WDRT.

16. Wetsontwerp houdende de invoering van een jaarlijkse taks op de effectenrekeningen, KAMER, 2020-2021, 5 januari 2021, nr. 55-1708/001, 52.

17. Wetsontwerp houdende de invoering van een jaarlijkse taks op de effectenrekeningen, KAMER, 2020-2021, 5 januari 2021, nr. 55-1708/001, 13; art. 201/3, 1° e.v. WDRT; FAQ JTER : jaarlijkse taks op de effectenrekeningen, nrs. 14 en 20.

18. Wetsontwerp houdende de invoering van een jaarlijkse taks op de effectenrekeningen, KAMER, 2020-2021, 5 januari 2021, nr. 55-1708/001, 59.